

Obsah

Předmluva k 1. vydání	11	III. Veličiny doplňkové	89
Předmluva ke 2. vydání	14	Úhel (rovinný)	89
Předmluva k 3. vydání	16	Prostorový úhel	91
I. Část všeobecná	17	IV. Veličiny odvozené	94
1. <i>Základní metrologické pojmy</i>	17	A. <i>Mechanika (včetně geometrických ve-</i>	
Metrologie a měření	17	<i>ličtin)</i>	94
Veličiny	18	Plošný obsah	94
Hodnota veličin	20	Objem	96
Metrologické rovnice	22	Křivost čáry	98
Fyzikální rozměr veličin	26	Střední křivost plochy	98
Vztažné veličiny	29	Celková křivost plochy	99
2. <i>Fyzikální jednotky</i>	34	Rychlost	100
Rozdělení jednotek	34	Gradient rychlosti	102
Zákonné jednotky	38	Úhlová rychlost	103
Násobné a dílčí jednotky	39	Plošná rychlost	104
Názvy měřicích jednotek	46	Zrychlení	105
Značky měřicích jednotek	48	Tíhové zrychlení	107
3. <i>Mezinárodní soustava jednotek (SI)</i>	50	Ryv	108
Ke vzniku soustavy SI	50	Gravitační konstanta	109
Mimosoustavové jednotky (vzhledem		Úhlové zrychlení	109
k SI)	56	Plošné zrychlení	110
Vedlejší jednotky	57	Hustota	111
Dočasné jednotky	58	Plošná hustota	113
Čeho se týká zavádění nových zákon-		Délková hustota	115
ných jednotek v ČSSR	59	Poměrná hustota	116
4. <i>Význam metrologie</i>	61	Objemová hmotnost	116
Základní terminologie	61	Objemová hutnost	117
Státní metrologie	64	Měrný objem	117
II. Veličiny základní	66	Hybnost	119
Délka	66	Síla	119
Hmotnost	71	Tíha (dř. váha)	122
Čas	74	Měrná tíha (dř. měrná váha)	124
Elektrický proud	79	Objemová tíha (dř. objemová váha)	125
Teplota (termodynamická)	81	Plošná měrná tíha	126
Látkové množství	84	Délková měrná tíha	127
Svítilivost	87	Tíhový měrný objem	128
		Impuls	129

Moment setrvačnosti	130	Tvrдость podle Shoreho	185
Deviační moment	132	<i>B. Kmitání, vlnění a akustika . . . . .</i>	186
Kvadratický moment objemu	132	Kmitočet	186
Kvadratický objem plochy	133	Úhlový kmitočet	187
Kvadratický moment čáry	134	Frekvence otáčení (otáčky)	187
Průřezový modul	135	Perioda	189
Moment hybnosti	136	Vlnová délka	189
Moment síly	137	Vlnočet	190
Rotační impuls	139	Úhlový vlnočet	191
Napětí (mechanické)	140	Intenzita vlnění	191
Mechanická deformace	141	Útlum	192
Moduly pružnosti	143	Součinitel tlumení	193
Tuhost	144	Logaritmický dekrement tlumení	193
Poddajnost	145	Mechanická impedance (kmitavého obvodu)	195
Torzní tuhost	146	Mechanický odpor (kmitavého obvodu)	196
Torzní poddajnost	146	Mechanická reaktance (kmitavého obvodu)	196
Práce	147	Redukovaná hmotnost (kmitavého obvodu)	197
Energie	150	Redukovaná tuhost (kmitavého obvodu)	198
Hustota energie	151	Redukovaná poddajnost (kmitavého obvodu)	199
Plošná hustota energie	153	Rychlost šíření zvuku	200
Účinek	154	Akustická výchylka	201
Nátlak	155	Akustická rychlost	202
Výkon	156	Akustické zrychlení	203
Měrný výkon	158	Objemová výchylka	204
Účinnost	159	Objemová rychlost	204
Smykové tření	160	Akustický tlak	205
Rameno valivého odporu	161	Akustická energie	206
Dynamická viskozita	162	Hustota akustické energie	207
Poměrná dynamická viskozita	163	Akustický výkon	207
Tekutost	164	Měrný (plošný) akustický výkon	208
Kinematická viskozita	165	Intenzita zvuku	209
Povrchové napětí	166	Akustická impedance	210
Tlak	168	Akustický odpor	211
Gradient tlaku	173	Akustická reaktance	211
Stlačitelnost	174	Měrná akustická impedance	212
Hmotnostní průtok	175	Měrný akustický odpor	213
Objemový průtok	177	Měrná akustická reaktance	214
Tíhový průtok	178	Akustický vlnový odpor prostředí	214
Intenzita průtoku	179	Hladina akustické intenzity	215
Tvrдость	181	Hladina akustického výkonu	216
Tvrдость podle Brinella	182		
Tvrдость podle Rockwella	183		
Tvrдость podle Vickerse	183		
Tvrдость podle Martense	184		
Tvrдость podle Mohse	184		

Hladina akustického tlaku	216	Molární skupenská tepla	256
Hladina hlasitosti	217	Molární plynová konstanta	257
Hlasitost	218	Měrná plynová konstanta	259
Ztráta sluchu	218	Boltzmannova konstanta	259
Poznatelnost	219	Počet entit	260
Výška tónů	219	Hmotnost molekul	261
(Frekvenční) interval	220	Početní hustota molekul	261
Činitel zvukové pohltivosti	221	Atomová hmotnostní konstanta	263
Zvuková pohltivost	222	Poměrná nuklidová hmotnost	264
Celková (zvuková) pohltivost	222	Poměrná atomová hmotnost	265
Celkový činitel pohltivosti	223	Poměrná molekulová hmotnost	265
Činitel zvukové odrazivosti	223	Molární hmotnost	267
Činitel průzvučnosti	224	Atomární hmotnost	268
Průzvučnost	225	Molární objem	269
Celková průzvučnost	225	Atomární objem	270
Celkový činitel průzvučnosti	226	Entropie	271
Barva zvuku	226	Měrná entropie	272
		Molární entropie	273
		Vnitřní energie	274
<i>C. Termika a molekulová fyzika . . . . .</i>	<i>227</i>	Entalpie	275
Gradient teploty	227	Volná energie	276
Teplotní délková roztažnost	228	Volná entalpie	277
Teplotní objemová roztažnost tuhých a kapalných látek	230	Některé termodynamické veličiny vzta- žené na jednotku hmotnosti nebo látkového množství	278
Teplotní objemová roztažnost plynů	231	Početní koncentrace molekul	280
Teplotní rozpinavost	232	Hmotnostní koncentrace	280
Izotermická stlačitelnost	233	Hmotnostní zlomek	281
Teplotní součinitel elektrického odporu	234	Objemová koncentrace	282
Teplotní poločas	235	Molární zlomek	283
Teplota	235	Molalita	283
Teplný tok	235	Látková koncentrace	284
Hustota tepelného toku	236	Absolutní vlhkost vzduchu	286
Teplná kapacita	238	Měrná vlhkost vzduchu	287
Měrná tepelná kapacita	240	Poměrná vlhkost vzduchu	287
Měrná tepelná kapacita tíhová	242	Molární průtok	288
Měrné tepelné kapacity u plynů	243	Koncentrační gradient	289
Poissonova konstanta	244	Hustota toku látkového množství	290
Objemové teplo	244	Součinitel difúze	292
Avogadrova konstanta	246	Ěbulioskopická konstanta	293
Molární tepelná kapacita	246	Kryoskopická konstanta	294
Molární tepelné kapacity u plynů	249	Součinitel rozpustnosti (plynů)	295
Atomární molární kapacita	250	Stupeň disociace	295
Skupenská tepla	250	Veličina p_{II}	296
Měrná skupenská tepla	251	Tepelná vodivost	297
Měrná skupenská tepla tíhová	255		

Tepelný odpor	299	Magnetický odpor, reluktance	339
Měrná tepelná vodivost	299	Magnetická vodivost, permeance	340
Měrný tepelný odpor	301	Vlastní indukčnost	340
Měrná tepelná přestupnost	302	Vzájemná indukčnost	341
Měrná tepelná prostupnost	304	Energie magnetického pole	342
Měrná teplotní vodivost	305	Poyntingův vektor	343
		Odpor, rezistance	344
		Impedance	345
<i>D. Elektřina a magnetismus . . . . .</i>	<i>307</i>	Měrný (elektrický) odpor, rezistivita	346
Elektrický proud	307	Elektrická vodivost	347
Elektrický náboj	307	Admittance	347
Měrný (specifický) náboj	308	Měrná elektrická vodivost	348
Lineární hustota (elektrického) náboje	309	Výkon elektrického proudu	349
Plošná hustota (elektrického) náboje	309	Výkony střídavého sinusového proudu	350
Objemová hustota (elektrického) náboje	311	Účinník	351
Intenzita elektrického pole	312	Ztrátový úhel	352
Tok intenzity elektrického pole	313	Práce elektrického proudu	352
Objemová hustota energie elektrického pole	314	Práce střídavého sinusového proudu	353
Elektrický potenciál, elektrické napětí	315		
Elektromotorické napětí	316	<i>E. Optika . . . . .</i>	<i>355</i>
Elektrická indukce	318	Zářivý tok	355
Elektrická indukční tok	319	Zářivá energie	356
Permitivita (prostředí)	320	Spektrální zářivá energie	357
Poměrná permittivita	321	Hustota zářivé energie	358
Dielektrický odpor	322	Spektrální hustota zářivé energie	358
Dielektrická vodivost, permitance	322	Spektrální tok	359
Elektrický moment dipólu	323	Hustota zářivého toku	360
Polarizace (elektrická)	324	Intenzita vyzařování	361
Elektrická susceptibilita	325	Spektrální vyzařování	362
Kapacita	325	Intenzita ozařování	363
Hustota elektrického proudu	326	Spektrální ozařování	364
Lineární hustota elektrického proudu	328	Zářivost	364
Magnetická indukce	329	Spektrální zářivost	365
Magnetický (indukční) tok	330	Zář	367
Intenzita magnetického pole	331	Spektrální zář	368
Permeabilita	332	Spektrální svítivost	369
Poměrná permeabilita	333	Světelný tok	370
Magnetický potenciál	333	Spektrální světelný tok	371
Magnetomotorické napětí	334	Světelné množství	372
Ampérův magnetický moment	335	Spektrální světelné množství	373
Coulombův magnetický moment	336	Hustota světelného toku	373
Magnetizace	337	Hustota spektrálního světelného toku	374
Magnetická polarizace	337	Světelná účinnost složeného záření	375
Magnetická susceptibilita	338	Spektrální světelná účinnost záření	376

Poměrná světelná účinnost složeného záření	376	Objemová aktivita	407
Poměrná spektrální světelná účinnost záření	377	Plošná aktivita	408
Jas	378	Lineární aktivita	409
Spektrální jas	379	Molární aktivita	410
Světlení	380	Střední doba života	411
Spektrální světlení	380	Poločas (přeměny)	412
Osvětlení	381	Přeměnová konstanta	413
Spektrální osvětlení	382	Hustota počtu částic	414
Osvit	382	Celkový tok částic	415
Absolutní index lomu	383	Úhlový tok částic	415
Poměrný index lomu	384	Hustota proudu částic	416
Disperze	385	Proud částic	417
Střední disperze	385	Hustota prošlých částic	418
Poměrná střední disperze	386	Hustota toku částic	419
Abbeovo číslo	386	Hustota zdroje částic	420
Poměrná pohltivost záření	387	Lineární součinitel zeslabení	420
Poměrná odrazivost záření	387	Hmotnostní součinitel zeslabení	421
Poměrná propustnost záření	388	Atomový součinitel zeslabení	421
Poměrná pohltivost světla	389	Polotloušťka	422
Poměrná odrazivost světla	389	Lineární brzdná schopnost	422
Poměrná propustnost světla	390	Hmotnostní brzdná schopnost	423
Optická mohutnost	392	Atomová brzdná schopnost	424
Mřížková konstanta	393	Brzdný ekvivalent	424
Stefanova-Boltzmannova konstanta	394	Střední lineární dosah	425
Konstanta Wienova zákona	395	Střední hmotnostní dosah	425
První radiační konstanta Planckova zákona	395	Celková ionizace	425
Druhá radiační konstanta Planckova zákona	396	Lineární ionizace	425
Černá teplota	397	Dávka absorbovaná	426
Barevná teplota	398	Dávka ekvivalentní	427
<i>F. Atomová a jaderná fyzika . . . . .</i>	399	Dávková rychlost	427
Hmotnost atomů (nuklidů) nebo částic (viz dále)	399	Kerma	428
Rydbergova konstanta	400	Kermová rychlost	428
Počet částic	401	Ozáření	429
Kvantová čísla elektronového obalu atomu	401	Expoziční rychlost	431
Bohrův magneton	402	Expoziční vydatnost	431
Hmotnostní schodek	403	Měrná expoziční vydatnost	432
Aktivita	404	Expoziční konstanta gama	432
Měrná aktivita	406	V. Vývoj jednotek a jejich soustav	433
		1. <i>Vznik a vývoj měřicích jednotek . . . . .</i>	433
		2. <i>Metrická soustava . . . . .</i>	439
		3. <i>Starší a cizí soustavy jednotek . . . . .</i>	443
		4. <i>Vývoj elektrických a magnetických jednotek . . . . .</i>	445
		5. <i>Starší a cizí jednotky . . . . .</i>	455

Starší a cizí jednotky základních veličin	456	2. Vývoj mezinárodní teplotní stupnice.	554
Starší a cizí jednotky doplňkových veličin	489	3. Předběžné poznámky ke stupnici . . .	558
Starší a cizí jednotky odvozených veličin	492	4. Definice mezinárodní praktické teplotní stupnice 1968	562
VI. Dodatek	547	5. Vysvětlující a doplňující poznámky .	571
1. <i>Způsob psaní a zaokrouhlování výsledků měření</i>	547	VII. Tabulky	583
Psaní přesných čísel	547	1. Aproximace používané ve fyzikálních rovnicích	583
Psaní neúplných čísel	548	2. Tabulky k určování fyzikálních veličin z hlavních jednotek soustavy SI .	585
Psaní nepřesných čísel	549	3. Abecední přehled fyzikálních a technických veličin.	605
Zaokrouhlování čísel	550	Stručný slovníček cizích jednotek a výrazů z metrologie jednotek	635
Psaní zaokrouhlených čísel.	551	Seznam literatury	641
Psaní číselných výsledků.	551	Rejstřík	645
2. <i>Mezinárodní praktická teplotní stupnice (E IPT-68)</i>	553		
1. Úvod	553		